

**Světová konference UNESCO o kulturních politikách a udržitelném rozvoji -
MONDIACULT 2022 (28.-30. září 2022, Mexico City)****Návrh závěrečného prohlášení**

My, ministři kultury členských států UNESCO, jsme se sešli na Světové konferenci UNESCO o kulturních politikách a udržitelném rozvoji - MONDIACULT 2022 v Mexico City ve dnech 28. až 30. září 2022, 40 let po historické konferenci MONDIACULT, konané v roce 1982, a 24 let po Stockholmské konferenci v roce 1998 - obě svolané UNESCO - abychom se podělili o svou vizi budoucnosti kulturních politik a potvrdili závazek mezinárodního společenství čelit naléhavým a složitým současným výzvám v našich multikulturních společnostech, a za tímto účelem jsme přijali toto prohlášení, které spojuje naše společné priority a nastiňuje program zaměřený na budoucnost, který plně využívá transformačního vlivu kultury na udržitelný rozvoj.

I. Úvod

1. Znovu potvrzujeme základní principy deklarací přijatých na světových konferencích UNESCO o kulturní politice, které se konaly v Mexiku v roce 1982 a ve Stockholmu v roce 1998, jakož i jejich koncepční pokroky, včetně definice kultury jako „souboru charakteristických duchovních, materiálních, intelektuálních a emocionálních rysů, které charakterizují společnost nebo sociální skupinu“, [který] zahrnuje „nejen umění a písmo, ale také způsoby života, základní práva člověka, hodnotové systémy, tradice a víru“, čímž pokládá základ pro rozvoj normativní činnosti UNESCO, zejména Všeobecné deklarace o kulturní rozmanitosti z roku 2001, která uznává kulturní rozmanitost jako „zdroj výměny, inovace a tvořivosti, [...] která je pro lidstvo stejně nezbytná jako biologická rozmanitost pro přírodu“;
2. Jsme znepokojeni dopady současných výzev spojených s globální krajinou, jakož i četné, vleklé a vícerozměrné krize (spojené zejména s dramatickými důsledky změny klimatu a úbytku biologické rozmanitosti, ozbrojených konfliktů, přírodních nebezpečí, pandemií, nekontrolované urbanizace a neudržitelných modelů rozvoje), které vedou zejména k nárůstu chudoby, zhoršování základních práv, zrychlené migraci a mobilitě, jakož i k prohlubování nerovností, včetně digitální propasti;
3. Chválíme nový impuls, který kultura dostala pro udržitelný rozvoj, mír a stabilitu, jakožto síla pro odolnost sociální začlenění a soudržnost, ochranu životního prostředí a udržitelný a inkluzivní růst, a podporu rozvoje zaměřeného na člověka a specifického pro daný kontext, který podporuje základy multikulturních lidských společností, a zároveň

potvrzujeme sílu kultury obnovovat a rozšiřovat dvoustrannou a mnohostrannou spolupráci, podporovat mnohojazyčnost a kulturu míru a umožňovat dialog a solidaritu v rámci zemí i mezi nimi, a to i prostřednictvím kulturní diplomacie, což se odráží v rostoucí angažovanosti vůči kultuře v rámci systému OSN, a to i na úrovni jednotlivých zemí, a dále připomíná příslušné rezoluce Valného shromáždění OSN a související zprávy generálního tajemníka OSN o kultuře a rozvoji, zasedání ministrů kultury UNESCO (2019, 2020), jakož i historické začlenění kultury do několika politických, hospodářských a sociálních fór na globální, regionální a meziregionální úrovni;

4. Vyjadřujeme obavy z přetrvávající zranitelnosti kulturního sektoru, zejména v důsledku celosvětové krize způsobené pandemií COVID-19, která hluboce narušila kulturní ekosystém jako celek - prohloubila strukturální křehkost a nerovnosti, včetně sociálních a genderových rozdílů a nerovného přístupu ke kultuře, jakož i omezení základních svobod, zejména umělecké svobody, postavení a živobytí umělců, kulturních profesionálů, odborníků a komunit, zejména žen, ve všech oblastech kulturního hodnotového řetězce;
5. Dále potvrzujeme nutnost chránit a podporovat lidská práva a kulturní rozmanitost s ohledem na rostoucí ohrožení kultury a její využívání k účelům, které ji mohou vystavit zničení nebo poškození v rámci ozbrojených konfliktů, které vedou k úmyslnému nebo vedlejšímu ničení kulturního dědictví, zrychlování nedovoleného obchodování s kulturními statky, porušování lidských a kulturních práv, včetně diskriminace, narušování živých kulturních zvyklostí a prohlubování zranitelnosti kulturních aktérů, institucí, památek a trhů, čímž se podkopává vnitřní hodnota kultury jako pojítka mezi národy a zdroje příjmů, a zároveň se narušuje kulturní rozmanitost v celosvětovém měřítku;
6. Uznáváme vývoj širokého spektra normotvorné architektury deklarací, doporučení a mezinárodních úmluv UNESCO v posledních desetiletích, které postupně rozšířily oblast působnosti kultury a poskytly komplexní rámec pro ochranu, zachování a podporu kultury ve všech jejích rozměrech, včetně zejména Deklarace o zásadách mezinárodní kulturní spolupráce (1966), Všeobecné deklarace UNESCO o kulturní rozmanitosti (2001) a Deklarace UNESCO o úmyslném ničení kulturního dědictví (2003); doporučení o postavení umělce (1980), Doporučení o ochraně tradiční kultury a folkloru (1989), Doporučení o historické městské krajině (2011) a Doporučení o ochraně a podpoře muzeí a sbírek, jejich rozmanitosti a jejich úloze ve společnosti (2015); všeobecná úmluva o autorském právu (1952), Haagská úmluva o ochraně kulturních statků za ozbrojeného konfliktu (1954) a její dva protokoly (1954 a 1999), Úmluva o opatřeních k zákazu a zamezení nedovoleného dovozu, vývozu a převodu vlastnictví kulturních statků (1970), úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví (1972), Úmluva o ochraně podmořského kulturního dědictví (2001), Úmluva o zachování nehmotného kulturního dědictví (2003) a Úmluva o ochraně a podpoře rozmanitosti kulturních projevů (2005);
7. Příznivě přijímáme rostoucí posun směrem k posílení průřezovosti kultury ve veřejných politikách, což umožňuje *mimo jiné* inkluzivní a participativní kulturní politiky, do nichž je zapojeno mnoho aktérů - vlády, místní orgány, organizace občanské společnosti, mezivládní organizace, soukromý sektor a komunity - včetně žen, mládeže, dětí a původních obyvatel, osob se zdravotním postižením a zranitelných skupin, čímž se rozšíří

hlasy různých segmentů společnosti a plně se využije jejich potenciálu a tvůrčích schopností a všech zdrojů, které mají k dispozici, k jednání na sociální, hospodářské a environmentální úrovni v širším rámci kulturních politik, jakož i závazků stanovených v tomto prohlášení;

8. Podtrhujeme strukturální dopad digitální transformace na společnost a zejména na kulturní odvětví, který ovlivňuje kulturní odvětví a přístup ke kulturním statkům a službám a zároveň otevírá možnosti pro rozšíření přístupu ke kultuře pro všechny, zlepšení znalostí, dokumentace, zachování, ochrany, propagace a správy kulturního dědictví a podněcování tvořivosti a inovací, a vyjadřujeme obavy z výzev, které přináší, rostoucích rizik, jako je posilování globální nerovnováhy toků kulturních statků a služeb a ochuzování kulturní a jazykové rozmanitosti online, spojené se systémy umělé inteligence a nedostatečnou regulací algoritmů, nerovný přístup ke kultuře, nespravedlivé odměňování umělců, kulturních profesionálů a odborníků, jakož i prohlubování nerovností v globální výměně kulturních statků a služeb, zejména v důsledku nerovnoměrné koncentrace globálních kulturních platforem;

II. Výzva k akci

9. Znovu potvrzujeme náš závazek chránit a podporovat kulturní rozmanitost jako základ identity národů a základní princip všech úmluv, doporučení a deklarací UNESCO v oblasti kultury, neoddelitelný od úcty k lidské důstojnosti a všem lidským právům, ztělesněný v kulturním dědictví - včetně systémů znalostí, postupů, předmětů a kulturních památek - a v jazykové rozmanitosti; a v tomto kontextu znovu připomínáme individuální a kolektivní odpovědnost zajistit ve jménu budoucích generací zachování, ochranu a podporu celého kulturního odvětví, včetně kulturního dědictví, hmotného i nehmotného, jako etický imperativ, který zajistí větší spravedlnost, geografickou vyváženost a reprezentativnost dědictví ve všech regionech, jakož i podporu kulturních a tvůrčích odvětví jako základních rozměrů pro udržení kulturní rozmanitosti a plurality, jejichž respektování dnes více než kdy jindy představuje kvas míru a sílu tvořivosti a inovací pro budování udržitelnějšího světa;
10. Za tímto účelem se zavazujeme, že budeme podporovat příznivé prostředí pro dodržování a uplatňování všech lidských práv, zejména práv kulturních - individuálních i kolektivních - ve všech oblastech kultury, od kulturního dědictví po kulturní a tvůrčí odvětví, včetně digitálního prostředí, s cílem vybudovat spravedlivější a rovnější svět, a snižovat nerovnosti, včetně nerovností mezi ženami, mládeží, dětmi, domorodými obyvateli, lidmi afrického původu, osobami se zdravotním postižením a zranitelnými skupinami, zejména prostřednictvím (i) podpory inkluzivního přístupu ke kultuře a účasti na kulturním životě a jeho přínosu jako etického, sociálního a ekonomického imperativu; (ii) posilováním hospodářských a sociálních práv umělců, kulturních pracovníků a kulturních aktivit, usnadňováním jejich mobility a udržováním jejich postavení, mimo jiné posilováním duševního vlastnictví; (iii) ochranou a podporou umělecké svobody a svobody projevu; (iv) ochranou a podporou rozmanitosti kulturních obsahů, jakož i jazykové rozmanitosti; (v) provádění právních a veřejně politických rámců, které podporují práva národů a komunit na jejich kulturní identitu a dědictví, včetně projevů kultur původních obyvatel; a (vi)

rozšíření úsilí o podporu ochrany, navrácení a restituce kulturního majetku, a to i po konzultaci s dotčeným obyvatelstvem a s jeho svobodným, předchozím a informovaným souhlasem;

11. Zasazujeme se o systémové zakotvení kultury ve veřejných politikách, a to prostřednictvím přizpůsobení rozvojových strategií a rámců na mezinárodní, regionální, subregionální, národní a místní úrovni, jakož i v rámci politik dalších příslušných fondů a programů OSN, jako nástroje a hnací síly odolnosti, sociálního začlenění a hospodářského růstu, od vzdělávání, zaměstnanosti - zejména žen a mládeže -, zdraví a emocionální pohody až po snižování chudoby, rovnost žen a mužů, udržitelnost životního prostředí, cestovní ruch, obchod a dopravu, a zároveň za udržení modelů hospodářského a sociálního rozvoje odpovídajících danému kontextu;
12. Vyzýváme k posílení a přizpůsobení našich kulturních politik současným výzvám, a to prostřednictvím účinného provádění příslušných kulturních úmluv a doporučení UNESCO, případně zejména prostřednictvím systematictějšího zapojení různých zúčastněných stran, od vnitrostátních a místních aktérů, mimo jiné prostřednictvím sítě kreativních měst UNESCO, až po kulturní instituce, občanskou společnost, profesní sítě a odborníky, jakož i dotčené komunity, například prostřednictvím Meziagenturní platformy UNESCO pro kulturu pro udržitelný rozvoj, a prostřednictvím podněcování výměny osvědčených postupů, aby se mobilizoval jejich transformační potenciál; a dále vyzýváme k zachování a posílení financování kultury se střednědobým cílem vyčlenit postupně se zvyšující státní rozpočet, který by odpovídal vznikajícím potřebám a možnostem odvětví kultury;
13. Zdůrazňujeme důležitost posílení součinnosti mezi kulturou a vzděláváním, přičemž uznáváme nezbytnost kontextově relevantního vzdělávání, které zahrnuje kulturní dědictví, historii a tradiční znalosti, s cílem (i) rozšířit výsledky vzdělávání a zvýšit kvalitu vzdělávání - zejména pro mladé lidi - a také ocenit kulturní rozmanitost, mnohojazyčnost, umělecké vzdělávání a digitální gramotnost, a to i ve školních osnovách a celoživotním vzdělávání, jakož i prostřednictvím umělé inteligence; (ii) podpora systémového začlenění kultury do formálního i neformálního vzdělávání, včetně ocenění přínosu všech segmentů společnosti k předávání znalostí; (iii) podpora technického a odborného vzdělávání a přípravy (TVET) v kulturním odvětví prostřednictvím strukturálních investic do veřejných politik na podporu nezbytného přizpůsobení dovedností, na podporu zaměstnanosti; jakož i (iv) investice do vzdělávací a společenské role muzeí, kreativních center, knihoven, archivů a kulturních institucí; a v tomto směru podporujeme vypracování revidovaného rámce UNESCO pro kulturu a umělecké vzdělávání, který by zahrnoval vývoj kulturního sektoru, a to ve spolupráci s příslušnými zúčastněnými stranami, jako jsou národní komise UNESCO a odborné sítě;
14. Znovu zdůrazňujeme naši výzvu k ochraně kulturního dědictví, hmotného i nehmotného, jakož i kulturních projevů, zejména v krizových situacích, včetně extrémních klimatických jevů a přírodních rizik, a odsuzujeme akce, které jsou zaměřeny proti kultuře v rámci ozbrojených konfliktů, a využívání kulturních statků nebo jejich okolí pro vojenské účely, a podporujeme úsilí o účinné zavádění norem a standardů mezinárodního práva v této oblasti, zejména Úmluvy UNESCO z roku 1954 a jejich dvou protokolů (1954 a 1999),

úmluv UNESCO z let 1970, 1972, 2001, 2003 a 2005, jakož i úmluvy UNIDROIT z roku 1995 a Deklarace UNESCO o úmyslném ničení kulturního dědictví (2003), včetně posílení opatření v mimořádných situacích jako etického a bezpečnostního imperativu v boji proti organizovanému zločinu a financování terorismu, a to na základě příslušných rezolucí OSN, spojením všech dotčených mezinárodních institucí a organizací a stávajících technických a finančních mechanismů souvisejících s úmluvami UNESCO v oblasti kultury s cílem podpořit země v jejich úsilí o ochranu, mezinárodní solidaritu a národní strategie obnovy;

15. **Zdůrazňujeme** význam začlenění kulturního dědictví a tvořivosti do mezinárodních diskusí o změně klimatu vzhledem k jejímu mnohostrannému dopadu na ochranu všech forem kulturního dědictví a projevů a k uznání úlohy kultury pro opatření v oblasti klimatu, zejména prostřednictvím systémů tradičních a domorodých znalostí; **vybízíme proto** UNESCO, aby v rámci úmluv a doporučení UNESCO v oblasti kultury, včetně úmluv UNESCO z let 1972, 2001, 2003 a 2005 a doporučení UNESCO z let 2011 a 2015, v součinnosti s příslušnými mezinárodními organizacemi, rámci a mechanismy, jako je Rámcová úmluva OSN o změně klimatu (UNFCCC), Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD), Světová meteorologická organizace (WMO), vypracovalo k tomuto tématu operativní pokyny, Organizace spojených národů pro zemědělství (FAO), Program OSN pro životní prostředí (UNEP), Mezivládní panel pro změnu klimatu (IPCC), jakož i Flexibilní mechanismus pro řešení dopadů změny klimatu na kulturní a přírodní dědictví (2020), s cílem pomoci členským státům při vytváření jejich politik a strategií pro řešení extrémních dopadů klimatu, které ovlivňují celý kulturní sektor, který zahrnuje kulturní dědictví, včetně podvodního a přírodního dědictví, kulturní a tvůrčí odvětví a zdroje obživy; a také s cílem prohloubit dialog s členskými státy o snižování uhlíkové stopy kulturního odvětví;
16. **Vyjadřujeme svůj závazek** bojovat proti nedovolenému obchodování s kulturními statky zajištěním účinného provádění Úmluvy UNESCO z roku 1970 a jejích souvisejících mechanismů a posílením mezinárodní spolupráce se všemi příslušnými partnery, včetně INTERPOLu, Světové celní organizace (WCO), UNIDROIT, Mezinárodní rady muzeí (ICOM) a Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC), jakož i s trhem s uměním; a **žádáme** UNESCO, aby rozšířilo svou reakci v celosvětovém měřítku, a to (i) posílením propagace a opatření týkajících se dopadu nezákonného obchodování s uměním na paměť, identitu a budoucnost národů; (ii) podporou zavedení trestních nebo správních sankcí do vnitrostátních právních předpisů; (iii) podporou rozvoje vnitrostátních a místních kapacit ve všech zemích; (iv) podpora intenzivnější a účinnější spolupráce s aktéry na trhu s uměním, zejména s ohledem na posílení kodifikace osvědčení o původu kulturních statků a předcházení nabývání neprokázaných předmětů, a to pro muzea i soukromé sběratele; a (v) zajištění zapojení, mobilizace a koordinace všech zúčastněných stran, jakož i široké veřejnosti, a to i prostřednictvím digitálních technologií a online platform, s přihlédnutím k nárůstu online obchodu s kulturními statky, a podpora zvyšování povědomí;
17. **Vyzýváme** k otevřenému a inkluzivnímu mezinárodnímu dialogu o navrácení a restituci kulturních statků, včetně nezákonně vyvezených, do zemí původu pod záštitou UNESCO, jakož i do zemí mimo působnost Úmluvy UNESCO z roku 1970, jako etickému imperativu pro podporu práva národů a komunit na užívání jejich kulturního dědictví a s ohledem na

rostoucí nároky dotčených zemí s cílem posílit sociální soudržnost a mezigenerační předávání kulturního dědictví; a vyzýváme UNESCO, aby podporovalo účinné provádění stávajících právních rámců nebo politik pro navrácení kulturních statků do zemí jejich původu nebo jejich restituci v případě nezákonného přivlastnění, a to prostřednictvím proaktivního zprostředkování Mezivládním výborem UNESCO pro podporu navrácení kulturních statků, a aby pomáhalo zemím při ochraně a správě kulturních statků *in situ*, a to prostřednictvím budování kapacit a podpory vzdělávacích a kulturně citlivých přístupů, zejména v muzeích a kulturních institucích. Vyzýváme rovněž UNESCO jako vedoucí agenturu OSN v boji proti nedovolenému obchodu s kulturními statky, aby navrhla konkrétní opatření a iniciativy k boji proti tomuto narůstajícímu jevu a povzbudila aktéry trhu s uměním, muzea a soukromé sběratele; a aby přijala aktualizované znění Mezinárodního etického kodexu obchodníků s kulturními statky;

18. Jsme odhodláni podporovat rozvoj udržitelných kulturních a tvůrčích odvětví na podporu tvůrčí ekonomiky v členských státech prostřednictvím účinného provádění Úmluvy UNESCO z roku 2005 a doporučení UNESCO z roku 1980; mimo jiné zaručením sociálních a ekonomických práv umělců a kulturních pracovníků, usnadněním mobility a lepší regulací digitálních platform a jejich zapojením do participativního dialogu, a vyzýváme UNESCO, aby členským státům pomohlo využít digitální transformaci v kulturním odvětví, a to na základě Operačních pokynů pro provádění Úmluvy v digitálním prostředí z roku 2017 a ustanovení doporučení UNESCO z roku 2021 o etice umělé inteligence týkajících se kultury, s cílem (i) usnadnit spravedlivý přístup na kulturní trhy; (ii) navrhovat, rozvíjet a provádět politiky a regulační rámce, jakož i akční plány pro produkci, šíření a spotřebu kulturních statků a služeb v digitálním prostředí - zejména podporou strukturovaného dialogu mezi všemi zúčastněnými stranami - ze soukromého sektoru, příslušnými nevládními organizacemi a mezinárodními nevládními organizacemi, zejména Světovou obchodní organizací (WTO), Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO), Konferencí OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD) a Mezinárodní organizací práce (ILO), jakož i globálními digitálními platformami a poskytovateli internetu; a (iii) budování kapacit pro využití digitálních technologií pro zaměstnávání v oblasti kultury, jakož i pro posílení ochrany, propagace, digitalizace a inventarizace kulturního dědictví, a to i prostřednictvím TVET a podporou spolupráce mezi jihem a jihem a severem;

My, ministři kultury, kteří jsme se sešli v Mexiku v době, která je pro celý svět kritická, se zavazujeme k posílenému multilateralismu, který uznává kulturu jako globální veřejný statek, jenž má zásadní hodnotu pro umožnění a podporu udržitelného rozvoje, a bereme na sebe plnou míru odpovědnosti tím, že žádáme UNESCO, aby na základě svého globálního a specializovaného mandátu v oblasti kultury a svých normativních nástrojů a programů usilovalo o společnou realizaci následujících strategických směrů:

19. Vyzýváme generálního tajemníka OSN, aby pevně zakotvil kulturu jako globální veřejný statek a začlenil ji jako samostatný specifický cíl do rozvojové agendy po roce 2030 a za tímto účelem, žádáme generálního ředitele UNESCO, aby zahájil rozsáhlé konzultace za účasti členských států, občanské společnosti, akademické obce a soukromého sektoru o mnohostranném dopadu kultury v našich společnostech jako globálního veřejného statku

a aby posílil prosazování začlenění kultury do summitu OSN o budoucnosti, který je naplánován na rok 2024, v návaznosti na zakládající mandát UNESCO "budovat mír v myslích mužů a žen" prostřednictvím sociální spravedlnosti a lidské důstojnosti;

20. Abychom podpořili postavení kultury jako globálního veřejného statku, urychlili implementaci zprávy *Naše společná agenda* a *Deklarace o oslavách sedmdesátého pátého výročí založení OSN*, kterou přijalo Valné shromáždění OSN, a poskytli informace pro budoucí kulturní a veřejné politiky a strategie, jakož i pro programovou činnost UNESCO, **zdůrazňujeme** potřebu koordinovat, posilovat a rozvíjet nástroje a mechanismy pro integrovanou analýzu, monitorování a měření kultury a jejího vlivu na udržitelný rozvoj, a **vyzýváme** generálního ředitele UNESCO, aby vypracoval koncepční studie o dopadu kultury ve všech jejích rozměrech spolu s příslušnými údaji a aby každé čtyři roky vypracoval komplexní globální zprávu o kulturních politikách, která by vycházela z informací, údajů a stávajících ukazatelů poskytnutých členskými státy, zejména v rámci pravidelných zpráv o kompletním souboru normativních nástrojů organizace v oblasti kultury, jakož i souvisejících programů a statistických a ukazatelových rámců, které má k dispozici;
21. **Považujeme** setkání na ministerské úrovni za účelem měření pokroku, dopadů a příležitostí v oblasti kultury za velmi důležité a za tímto účelem **vyzýváme** UNESCO, aby zvážilo svolání Světového fóra o kulturních politikách, které by se konalo od roku 2025 každé čtyři roky v rámci příslušných stávajících postupů a mechanismů, s cílem zabývat se prioritními oblastmi kulturní politiky v konstruktivním a inkluzivním dialogu všech zúčastněných aktérů, posílit mnohostrannou činnost, spolupráci a solidaritu mezi zeměmi a přispět ke strategickým směrům práce UNESCO v rámci jeho řídicích orgánů a na základě závěrů Globální zprávy o kulturních politikách;
22. Závěrem **žádáme** generálního tajemníka UNESCO, aby vypracoval plán s konkrétními opatřeními a časovým rámcem pro urychlení provádění ustanovení této deklarace v rámci střednědobé strategie organizace a jejího programu a rozpočtu, aby udržoval účinný dialog s členskými státy UNESCO a příslušnými zúčastněnými stranami a aby členským státům pravidelně podával zprávy o úspěších a problémech při provádění.